

**ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ІЗ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ
ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ**

**THE USE OF PROJECT METHODOLOGY IN THE ORGANISATION
OF SELF-DEPENDENT PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH
LANGUAGE LEARNING BY STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALITIES**

З. Корнєва*, С. Кононенко**

** Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу
англійської мови, Національний технічний університет України “Київський
політехнічний інститут”*

*** Старший викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування
№3, Національний технічний університет України “Київський політехнічний
інститут”*

Abstract. The article underscores the importance of professionally oriented linguistic skills and abilities as the central component of the contents of the learning process. The development of an effective methodology of the organization of self-dependent in-class and out-of-class professionally oriented language learning by students of higher non-linguistic educational establishments is analyzed. It is accented that preparation for taking part in a students’ scientific conference has significant educational and pedagogical potential. Writing a paper and its presentation at a conference exemplifies autonomous learning as it implies genuine interrelation of all communicative skills in learning foreign languages. According to a survey on the students’ attitudes to out-of-class learning based on the project methodology, students tend to prefer personally oriented kind of autonomy (semi-autonomy based on cooperation with the teacher). Yet they admit to the lack of knowledge and practical skills of self-dependent learning.

Відповідно до сучасних міжнародних освітніх вимог випускник ВНЗ (за рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань освіти) має володіти вміннями

швидко і вільно висловлюватися іноземною мовою без помітних перешкод, пов'язаних із пошуком засобів вираження у процесі досягнення соціальних, академічних і професійних цілей. Саме тому подолання протиріччя між вимогами суспільства та можливостями сучасної вищої школи у підготовці спеціалістів-особистостей викликає необхідність досліджувати проблему «самостійна робота».

Проблема самостійної роботи полягає передусім у відсутності єдиного наукового підходу до її розгляду. Цій проблемі у мовних і немовних ВНЗ завжди приділялась значна увага в дослідженнях з педагогіки і психології (В.М. Буринський (2001), І.С. Зоренко (1997), В.Д. Ковальчук (1990), В.А. Козаков (1991), В.В. Луценко (2002), В.Д. Мороз (2003), П.І. Підкасистий (1980), М.М. Солдатенко (2002), І.В. Хом'юк (2003) та ін.). Чимало досліджень цієї проблеми проведено і в галузі методики викладання іноземних мов (Г.М. Бурденюк (1993), С.Г. Заскалета (2000), Л.І. Іванова (1997), Н.Ф. Коряковцева (2002), Н.З. Магазова (1995), Л.В. Онучак (2002), Ф.М. Рабінович (1988), Г.В. Рогова та І.Т. Качан (1976), Сорокіна (1991) та ін.).

Під самостійною роботою ми, слідом за Н.В. Ягельською, розуміємо форму організації і реалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яку спрямовує і контролює викладач або сам студент відповідно до програми навчання та індивідуальних потреб на аудиторних заняттях або в позааудиторний час з метою оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями та для самовдосконалення [1:4].

Зважаючи на реформування системи освіти України, необхідно розробити методику організації самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів вищих немовних навчальних закладів з англійської мови професійного спрямування, яка відповідала б сучасній освітній політиці України.

Зміст самостійної роботи з дисципліни має відповідати курсу та визначатися його програмою. Розроблена з урахуванням сучасних досліджень програма з англійської мови для професійного спілкування (2005) підтримує положення більшості авторів про те, що центральним компонентом змісту

навчання є професійно спрямовані навички й уміння. Програма визначає, що впродовж вивчення курсу студенти повинні оволодіти англійською мовою на рівні Vantage (B2) (для бакалаврів та спеціалістів) та Effective Operational Proficiency (CI) (для магістрів) за дескриптивною шкалою, запровадженою Радою з культурного співробітництва Європи, її комітетом з питань освіти та секцією сучасних мов при Раді Європи.

Самостійна позааудиторна робота із іноземної мови професійного спрямування повинна, на нашу думку, мати такі ознаки:

- а бути виконаною особисто студентом або студентською групою (командою), де кожен її член самостійно виконує свою частину колективної роботи;
- являти собою закінчену розробку, де розкриваються й аналізуються актуальні проблеми певної теми або її аспектів;
- демонструвати достатню компетентність автора у розкритті питань, які досліджуються;
- мати навчальну, наукову й/або практичну спрямованість і значущість;
- містити певні елементи новизни.

Як показує досвід, великий освітньо-виховний потенціал має самостійна робота із підготовки до участі у групових, міжгрупових, факультетських тематичних конференціях, конкурсах та олімпіадах, до участі у вузівській науково-творчій студентській конференції.

У процесі самостійної роботи в студентів формується вміння усвідомлювати, визначати та формулювати свої пізнавальні та інформаційні потреби, запит інформації, навички пошуку, відбору, аналізу та систематизації, а також передачі інформації. Не менш важливими є звичка до постійної роботи з іншомовними джерелами інформації та вміння перемикаати увагу із мовних форм на інформацію.

Формування комунікативних можливостей студентів здійснюється в межах тем, які орієнтовані на профіль навчання. Студенти отримують завдання із селективної обробки матеріалу тематичних повідомлень відповідно до

індивідуальних можливостей та вподобань, завдання на компресію та розгортання повідомлень.

Виконання творчих завдань, які включають роботу із науково-популярними загальнонауковими текстами, що відповідають спеціальності студента на другому курсі; читання, аналіз, реферування наукових статей і технічної літератури з метою написання реферату та його представлення на студентській науковій конференції на третьому-четвертому курсах; захист дипломної роботи іноземною мовою на п'ятому курсі, і нарешті, навчання в магістратурі та аспірантурі – етапи самостійної роботи студентів у процесі безперервної освіти.

Необхідно чітко уявляти собі можливості кожного студента, тому, реалізуючи особистісно-орієнтований підхід у навчанні, викладач повинен вибудовувати модифіковану, адаптовану для кожного студента індивідуальну програму навчання, яка дозволяє вибрати той чи інший темп, шляхи та етапи роботи.

У розробці подібної стратегії доцільно враховувати готовність студента до здійснення навчальної діяльності. Успішність процесу навчання, особливо на старшому етапі, залежить від того, наскільки правильно організована самостійна робота студентів.

Ефективність організації навчальної діяльності передбачає розподіл самостійної роботи за всіма видами мовленнєвої діяльності, визначення змісту кожного виду самостійної роботи та відстеження їх послідовності.

На нашу думку, організація роботи із написання реферату та його представлення на студентській науковій конференції може слугувати прикладом організації самостійної роботи, оскільки цей процес передбачає природний взаємозв'язок усіх видів мовленнєвої діяльності.

На початковому етапі студентам пропонується підібрати матеріал для вступу та, прочитавши його, написати анотацію, після чого представити свої висновки, самостійно обґрунтувавши актуальність обраної теми.

Робота над теоретичною частиною реферату займає більшу кількість часу. Цей етап самостійної роботи передбачає підбір та читання спеціальної

літератури, її аналіз та власні висновки студента. Студентам також пропонується усно представити результати своєї роботи на одному із занять, дати відповіді на запитання своїх одногрупників, аргументувати власну точку зору.

Створення практичної частини реферату може являти собою найбільшу складність, оскільки рішення низки проблем, вибраних студентами, можливе лише у спеціально створених лабораторних умовах і потребує значних часових витрат, тому у виборі та формулюванні теми реферату необхідно максимально наблизити її до реальних умов та терміну виконання роботи.

Реферат не обов'язково представляється на студентській конференції. Проте сам процес представлення проміжкових та кінцевого його результатів у групі та на спільному занятті двох груп однієї спеціальності дозволяє студентів стати суб'єктом навчальної діяльності, усвідомити її, управляти нею, а це вже є передумовою успішності безперервної освіти.

Етапи та зміст роботи над рефератом можуть бути представлені у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Етапи та зміст роботи над рефератом за спеціальністю англійською мовою

Етапи	Зміст роботи
1. Підготовчий етап	Підготовча робота зі студентами: – Визначення сфери наукових інтересів студентів; – Узагальнення наукової тематики; – Формулювання та розподіл творчих завдань для студентів; – Обґрунтування студентами актуальності теми на початку курсу.
2. Виконання роботи: – Планування роботи над рефератом. – Робота над рефератом.	– Початкова презентація та обговорення ідеї роботи, визначення її цілей та задач; – Підбір матеріалу; – Аналіз; – Структурування; – Висновки; – Написання анотацій.
3. Представлення результатів	– Усна доповідь;

3.1. Представлення проміжкових результатів.	– Обговорення в групі;
3.2. Представлення кінцевих результатів.	– Повідомлення із представленням наочності для практичної частини;
	– Захист реферату на студентській науковій конференції.

Роль викладача у цій роботі – керуюча-консультативна.

Перед проведенням навчання на основі розробленої нами методики було здійснено анкетування 500 студентів технічних факультетів НТУУ «КПІ». При створенні анкети нас цікавили такі складові процесу вивчення іноземних мов для спеціальних цілей, як роль викладача у навчальному процесі із оволодіння іноземною мовою професійного спрямування, готовність студентів до самостійної роботи за запропонованою методикою, тобто наявність у них необхідних для цього навичок і вмінь, організація навчального процесу, мотивація, наявність у студентів досвіду роботи із друкованими й електронними джерелами, контроль рівня знань.

Як показало проведене дослідження, більшість студентів (53%) вважають, що заняття іноземною мовою з викладачем не дуже ефективні, але все ж таки сприяють її засвоєнню. Трохи менше студентів високо оцінюють роль викладача (37%), і лише 10% відчують, що даремно витрачають час. При цьому більшість студентів (54%) дотримуються думки, що іноземну мову самому можливо вивчити тільки частково. Інші - ті, хто вірить, що засвоїти самостійно іноземну мову цілком реально, і ті, хто в таку можливість не вірить - розділилися приблизно порівну. Потрібно також відзначити, що приблизно половину студентів (48%) задовольняє існуючий рівень самостійності у вивченні іноземних мов, але і кількість тих, хто хотів би мати більше самостійності в порівнянні з тими, кому байдуже, - дещо вища (32% і 20% відповідно). 38% респондентів надають перевагу такій формі організації навчального процесу, коли мета, методи роботи і завдання обговорюються з викладачем. 25% студентів бажають, щоб ступінь участі викладача в організації вивчення іноземної мови був повним, і ще 24% - прагнуть майже повної власної самостійності. Загалом можна відзначити позитивне ставлення студентів до

занять з іноземної мови разом із викладачами, але, разом з тим, перспектива більшої самостійності також сприймається ними позитивно.

Щодо готовності студентів до вивчення іноземних мов, то серед негативних чинників, які заважають успішному їх засвоєнню, найчастіше називаються власне небажання й організаційні труднощі. Якщо ж говорити про самостійну роботу, найбільше студентам заважають ефективно працювати незнання методів та підходів до організації самостійної роботи, невміння правильно розробити розпорядок дня, а також відсутність власної наполегливості. Крім того, більше половини респондентів (64%) не орієнтуються в тому, скільки часу їм відведено на аудиторну і позааудиторну (самостійну) роботу, або вони цьому не надають значення. Близько 61% студентів ніколи не одержували спеціальних планів (графіків) для організації самостійної роботи на семестр, і лише дуже незначна їх кількість (10%) складає такі графіки для себе самостійно. Однак, заслуговує на увагу той факт, що загалом студенти прихильно ставляться до навчання і отримують від нього не менше задоволення, ніж під час відпочинку. З огляду на сказане можна припустити, що той факт, що переважна більшість студентів (77%) регулярно над поглибленням знань з іноземних мов самостійно не працює, пояснюється саме слабкою психологічною готовністю та причинами організаційного характеру.

Мабуть, чи не найважливішу роль у будь-якому навчальному процесі відіграє мотивація до навчання. Результати опитування свідчать про те, що студенти небадьово ставляться до вивчення іноземних мов. Кількість тих, кого іноземна мова цікавить як навчальний предмет, майже вдвічі перевищує кількість тих, хто нею цікавиться не дуже або повністю байдужий. Приблизно половина респондентів вважають, що знання з іноземних мов знадобляться їм у повсякденному житті і на роботі (46%), а кількість тих, для кого іноземна мова важлива в першу чергу як засіб професійного спілкування, навіть дещо перевищує кількість тих, кому іноземна мова потрібна для тільки для повсякденного спілкування (21% та 13% відповідно). Близько 73% студентів відчують задоволення від занять з іноземної мови в позааудиторний час - або

завжди, або тільки тоді, коли бачать зв'язок з фаховою проблематикою. В цілому, близько 86% респондентів відчують прогрес, хоча інколи і незначний, у вивченні іноземної мови завдяки самостійній позааудиторній роботі. Говорячи про мотивацію, треба зауважити на ще один момент, який заслуговує на увагу: на запитання «Чи надають Вам Ваші викладачі у списках рекомендованої літератури з поточної теми посилання на іншомовні джерела?» найчастіше студенти вибирають відповідь «рідко» або «ніколи».

Продовжуючи тему роботи студентів з іншомовними джерелами, також відзначимо, що близько 75% респондентів читають іншомовну літературу час від часу, або не читають зовсім. Близько 46% респондентів не знають, чи є в бібліотечних фондах підручники та книжки іноземною мовою, що стосуються їхнього фаху. 68% респондентів фаховими електронними іншомовними виданнями (наприклад, електронними журналами) користуються або рідко, або не знають, чи вони існують. Найчастіше серед варіантів відповідей на запитання про фактори, які заважають читати більше літератури іноземною мовою у позааудиторний час, студенти вказували на брак часу та недостатні знання з іноземної мови.

Щодо проектної методики вивчення іноземних мов відзначимо, що переважна більшість студентів або не знають, що це таке (53%), або мають слабе уявлення (34%). Студенти також схильються до таких більш традиційних форм контролю знань, як на заняттях (55%), співбесідах з викладачем за самостійно вивченими розділами в години, погоджені з викладачем або під час опитування біля дошки, та в якості підсумкового контролю результатів вивчення іноземної мови - на одному усному іспиті у цілому або за середнім значенням по оцінці проміжкового контролю результатів навчання. Але разом з тим є і такі студенти, які б хотіли, щоб їхні знання контролювались не тільки на іспитах, а й під час захисту індивідуальних або групових проектів та оцінювались за результатами доповіді під час публічного захисту самостійно виконаного завдання (проекту) або самостійно виконаної роботи загалом.

Підсумовуючи результати проведеного анкетування в цілому, можна зробити висновки про такі тенденції щодо самостійної проектної роботи студентів у вивченні іноземних мов:

- Загалом студенти зацікавлені у вивченні іноземних мов як засобу професійного спілкування і надають перевагу особистісно-орієнтованому виду автономії (напіваавтономії, тобто співпраці з викладачем);

- Студенти не дуже добре підготовлені до самостійної роботи тому, що не мають достатніх знань методів та підходів до організації самостійної роботи та навичок їх практичного застосування;

- Студентами у навчанні з обраного фаху недостатньо активно використовуються іншомовні джерела (друковані та електронні).

- Студенти хоча й звикли до традиційних методів викладання іноземних мов, але й мають деяке уявлення про проектну методику і бажання її використання під час занять, особливо на стадії контролю засвоєння знань.

Експеримент із запровадження методики навчання студентів технічних спеціальностей написання реферату за фахом англійською мовою зараз триває на факультеті телекомунікаційних систем НТУУ «КПІ». Проте ті результати, які вже отримано, переконливо свідчать про його ефективність та доцільність, адже мова йде про активізацію пізнавальної діяльності студентів, їх мовленнєву активність, розвиток здатності самостійно мислити і творчо застосовувати отримані знання у практичній діяльності. Подальшу перспективу такого навчання ми вивчаємо у його використанні на більшій кількості факультетів та створенні відповідного навчально-методичного забезпечення.

Література:

1. Ягельська Н.В. Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля: Автореф. дис. ...канд. пед.наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. - К., 2005. - 23 с.